

Jan Berits

DE MAATSCHAPPELIKE KRAGT VAN DOELGERIGTE SAMENWERKING VOOR 'N BETERE SPELLING

Antwoord aan Wim Ruitenbeek

Over Wim Ruitenbeeks artikel op pag. 6 van *Moer* van januarië '85 veroorloof ik me hieronder enkele opmerkingen.

Ik ben 't niet met Wim eens dat de voorstellen die samen *Spelling-85* heten, niet bevredigend zouden zijn. Ik zou 't wél met hem eens zijn als de VWS naar 'n *verplichting* tot 'n andere spelling zou streven, maar *dat is niet 't geval*. We willen slegts dat 't gebruik van *Spelling-85* aan *iedereen* wordt *toegestaan*, dus ook aan 't onderwijs, waarvan de vrijheit door de spellingwetgeving — naar onze mening onaanvaardbaar — beknot wort. Om aan te duiden wat we eigenlijk beogen siteer ik 't slot van m'n artikel 'De Kontoeren Van *Spelling-83*' (wegens vertraging van de invoering van 't basisonderwijs hebben we daar later 85 van gemaakt) in *Levende Talen* nr 367 van desember 1981: *Er is natuurluk geen enkel bezwaar tegen dat ouderen die daar de voorkeur aan geven de oude spelling blijven gebruiken. Immers wat zou de nederlandsde samenleving 'n stuk warmer, vriendeliker en humaner zijn, wanneer diskriminatie op gront van spelling bijna niet meer zou kunnen.*

Welnu, die situatie wordt bereikt door 't toelaten van Spelling-85 naast de spelling van de Woordenlijst uit 1954 en naast alles wat daartussen mogelijk is, anders gezegt: 't toelaten van Spelling-54-85!

Niemand behoeft zig, wanneer *Spelling-85* of ongeveer (!) *Spelling-85* is toegestaan, te dwingen tot 't bezigen van spellingen waar ie geen zin in heeft. De tolerantie, die Wim teregt *ook geen slegt idee* vint, is dan gelegalizeert, zodat liefhebbers van *wet en orde* ook tevreden kunnen zijn. 'n Onderzoek naar wat de meest voorkomende spelfouten zijn, is mijns inziens niet nodig. 't Staat immers onomstotelik vast dat in overigens onberispelik gespelde teksten de werkwoortsfout altijd op de loer ligt en daarin zo regelmatig toeslaat dat 'n dagblat zonder één werkwoortsfout 'n toevaligheidstreffer genoemd moet worden. Zeker, de -ei- en de -ij- worden ook nogal es verwacht, maar dat gebeurt voornamelik in bepaalde 'boekeringe' termen, zoals *weids* en in 't *gevlj ko-*

men. Degelike beantwoording van de vraag of -ei- of -ij- (of -y-!) de voorkeur verdient kan slegts plaatsvinden na diepgaand onderzoek. Maar daar kunnen we niet op gaan zitten wagten!

Dat wij ons wel wagen aan 't opheffen van 't -g/-ch-versgil, komt doordat hier niet getwijfelt hoeft te worden wat de juiste keuze is: de letter -g- komt veel vaker voor dan de -ch-. En waarom zou je twee letters gebruiken als je met één toekunt?

Bij 't ontwerpen van *Spelling-85* hebben we niet alleen de leerbaarheid, maar ook de praktiese bruikbaarheit, dus de sgrijf- en leesbaarheid op 't oog gehat. Vandaar o.a. *-lik* in plaats van *-lijk*, dus één letter in plaats van twee, en bovendien 'n verandering waar 'n lezer die de oude spelling gewent is, zeer snel aan went.

Dat de spelling van de bastaartwoorden 'vrij' zou moeten zijn, ben ik met Wim eens. Maar die vrijheit is er immers wanneer *Spelling-85* wordt *toegestaan* en niet *opgelegd*, zoals ik hierboven hep bepleit.

De tussen-n- in samenstellingen is 'n 'stomme' letter en komt dus in *Spelling-85* niet voor, zodat dit monster, zoals Wim 't teregt noemt, voorgoet gevelt is.

Wim wijst eveneens teregt op konservatisme en konformisme als sterke maatschappelijke kragten. Maar ook *vooruitstrentheit* en *non-konformisme* kunnen sterke maatschappelijke kragten zijn. En hele sterke als ze gebundelt worden.

Als de VON spoedig gaat samenwerken met de VWS, worden de kansen op 'n snelle én redelike spelling-sanering dan ook veel groter. Bij zo'n sanering kan 't onderwijs in 't Nederlants alleen baat hebben ...

't Bestuur van de VWS geeft in 't najaar van 1985 'n boekje uit waarin vrij uitgebreide informatie over *Spelling-85* te vinden zal zijn.

'n Woortje tot VON-België

In 't januarië-nummer van *Moer* neemt 't VON-bestuur België stelling ten opzichte van *Spelling-85*. Hoewel 't van mening is 'dat 'n verandering van de Nederlandse spelling zich opdringt', formuleert 't bezwaren die 't zelf van 't predikaat

belangrijk voorziet.

Zo heeft 't 'twijfels over de kansen op succes van deze actie, omdat ze wordt gevoerd met voorbijgaan aan een aantal factoren als de Taalunie, de Vlaamse instanties en onderwijsorganisaties'.

Wat die onderwijsorganisaties aangaat: na samenwerking in 't begin van de zeventiger jaren met VON, Levende Talen en ANOF – VON-België bestont toen nog niet, meen ik – is de VWS eenzaam door blijven strijden. Herhaalde dringende verzoeken aan *velerlei* organisaties waarmee samenwerken zinvol leek, liepen op niets uit. Ook VON-Nederland bleef vele jaren oostindies doof, maar heeft ons nu altans bewezen dat 't haar meer dan één Moer kan sgelen wat er met de spelling gaat gebeuren.

Van doel en werkwijze van de Nederlandse Taalunie hebben we ons intussen grondig op de hoogte gesteld, zoals onder andere blijkt uit *VWS-Nieuws* van maart 1985, waarin 'n aantal bladzijden wert gewijdt aan dit verdrag en aan 'n vergadering van 't adviesorgaan ervan: de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren.

Wat de leerbaarheid betreft klaagt VON-België over de vele uitzonderingen die Spelling-85 zou hebben. Wel, die zijn inderdaat nog vrij talrijk, maar voor wie de praktijk van 't taalonderwijs in de lagere school werkelijk goet kent is 't zonneklaar dat de leerbaarheid van Spelling-85 *enorm* versgilt met die van de huidige spelling. Afgezien van de probleempjes met -ij/-ei- en -au/-ou- (zie ook m'n stukje voor Wim Ruitenbeek hiervoor) zijn immers de grootste spellingmoeilikheden, namelijk die in de werkwoorden, door Spelling-85 *radikaal* opgeheven! Dit heeft tot gevolg dat 't spellingonderwijs vrijwel *voltooit* is als de leerlingen de medeklinker-letters kunnen gebruiken en de *grootste moeilijkheid van de klinker-spelling* onder de knie hebben: *roken* naast *rokken*, *balen* naast *ballen*, *leken* naast *lekken*. Spelling-85 heeft namelijk 'n *uitzonderingsloze*, dat wil zeggen fonologische *medeklinkerspelling*, zodat de werkwoordspelling *dootsimpel* is geworden. Kom daar nú es om!

'Maar hoe zit 't dan met die -i- en die -ie-?' hoor ik 'n vlaamse VON-bestuurder al bestraffent uitroepen. Wel, wat de spelling van deze klinker aangaat, hebben we ons grotendeels gekonformeert aan de *Eindvoorstellen van de Nederlands-Belgische commissie voor de spelling van de basistaardwoorden* ('s Gravenhage/Brussel 1969). Op pag. 17 t/m 19 en 44/45 van haar voorstellen, in

de wandeling wel 't *rapport Pée-Wesselings-2* genoemd, treft men 'n verdediging en formulering van hun -ie-/i-voorstel aan die ons wel aanspreekt. Er wordt onder andere terecht op gewezen dat 'n radikale regeling (giter, bedinen, kni, enz. enz.) 'een volledige breuk (zou) betekenen met de Nederlandse schrijftraditie van de middeleeuwen af' (pag. 18).

Wat VON-België over de leesbaarheid te berde brengt, komt ook voor in 't artikel van mevrouw Freeman, dat vrijwel geheel aan leesproblematiek gewijdt is, en waarop ik reageer in de volgende paragraaf.

Of en hoe de spelling in de laatste desennia van deze eew verandert zal worden, altans de offisjele, moet uiteraart op demokratiese wijze beslist worden. In hoeverre de VONnen op die beslissing invloed zullen hebben, hangt af van *hún* strategie ... In 't kader van de onze wijs ik ook VON-België op het door ons uit te geven boekje waar ik al over sprak in mijn antwoord aan Wim Ruitenbeek!

De leesbaarheid van Spelling-85:

antwoord aan mevrouw Annerieke Freeman

Hiervoor probeert mevrouw Annerieke Freeman, zoals ze 't zelf formuleert: 'De consequenties van enkele spellingvereenvoudigingen (bedoelt worden die van Spelling-85 – J.B.) voor het lezen in te schatten.' Daar voegt ze aan toe: 'Dat dit nogal negatief uitvalt is wellicht te wijten aan mijn geringe ervaring met deze spelling.'

Ze slaat daarmee de spijker op de kop: *Spelling-85 is even goet leesbaar als de huidige*, je moet er alleen maar even aan willen wennen. Laat men vooral niet vergeten dat dat 'wennen' alleen gelt voor de (uitstervende) generasie volwassenen die is opgegroeit met de huidige spelling, want voor kinderen die van meet af aan Spelling-85 leren sgrijven, zal deze even 'normaal' zijn als de huidige voor ons nu! 'n Ieder die de leesbaarheid ervan wil onderzoeken, kan dat heel eenvoudig doen door 'n aantal teksten in Spelling-85 te lezen: de jaargangen 1981 t/m '85 van ons orgaan *VWS-Nieuws* bieden daartoe volop gelegenheid!

Annerieke vergist zich overigens als ze beweert dat door onze spellingvereenvoudiging meer *homoniemen* ontstaan. Ze bedoelt *homografen*. 't Aantal homoniemen van 't Nederlants is zeer groot en zal dat ook blijven. In 't huidige spellingsstelsel zijn 't, zeker nadat *bos* en *bosch*, *kolen* en

koolen, weken en weeken en dergelijke grafies zijn samengevallen, voor 't *overgrote deel* tevens homografen. Door invoering van Spelling-85 komen er gewoon 'n paar bij.

Zoals Annerieke tegen onze *joggert* heeft zitten aankijken, hep ik dat gedaan tegen haar *tantemail* (Spelling-85), dat geen 'lees-houvast' zou bieden. Ik dagt even dat er 'post van tante' of 'tante Pos(t)' mee bedoelt wert en hep 't toen es in de nu gangbare spelling opgesgreven: *tandemail*. Hee, dagt ik toen, dat zou 'n postpakketje kunnen zijn dat je alleen maar open kunt krijgen door je tanden erin te zetten.

Spelling-85 is volledig besgreven in de *Gits bij Spelling-85*, die 'n hoofdstuk zal zijn van ons in 't najaar te versijnen boekje. In deze Gits zal men onder meer 't volgende aantreffen:

In samenstellingen en afleidingen mag 'n koppelteken worden gebruikt als dat de leesbaarheid kan bevorderen: bebie-agtig, rem-ingreep, bommelding, tant-emaj e.d. Onder andere hieruit is af te leiden dat we wel degelijk rekening hebben gehouden met de leesbaarheid. We zijn er dan ook van overtuigt dat de redundansie van 't sgriftelik beeld ruimschoots voldoende is gebleven.

Voor 't 'aanvankelijk lezen' zijn, als bij 't onderwijs Spelling-85 is toegestaan, beslist geen nieuwe methodes nodig, maar kunnen woorden als *bet*, *Got (!)*, *bit* (in alle betekenissen!), *hat*, *mut*, *hep* en talloze andere, *waaronder ook de werkwoorden*, onmiddellijk meedoen. In de eerste leesboekjes zal heel weinig verandert behoeven te worden en teksten in de 'oude' spelling lezen zal nog lang 'n zinvolle, maar niet moeilijke vaardigheid blijven.

Wat Annerieke oyer *joggert* sgreef, begreep ik niet, met name de zin: *Toen werd het me duide-lijk dat het hier niet om een spellingvereenvoudiging ging, maar om een spraakvoorschrift*. Ik hep haar daarom telefonies om uitleg gevraagd en vernomen dat volgens haar *yoghurt* niet rijmt op *pocher(d)*, 'n woort dat weliswaar met de toegevoegde (t) niet offisjeel bestaat, maar bijvoorbeeld in 'n sinterklaasrijm zeer akseptabel zou zijn. Ik ben ervan overtuigt dat Annerieke zig vergist en besluit daarom met 'n distigon in Spelling-85 met *vol* vrouwelik eindrijm, bij ons bovendien ook nog vizueel:

Al vint Anrieke mij welligt 'n *poggert*,
Tog spel ik duidelijk 't beste ... *joggert*!

Adressen van de auteurs in dit nummer

Jan Berits, De Rougemont-nes 16,
1862 AB Bergen
Johan Eimers, Groenestraat 49,
6531 HB Nijmegen
Annerieke Freeman-Smulders,
Stadhouderslaan 21, 1213 AG Hilversum
Thera van der Heijden, Bakenessergracht 63,
2011 JT Haarlem
Jan Lepeltak, Herculesstraat 43A'',
1076 SB Amsterdam
Martin Valcke, p/a Rijksuniversiteit Gent,
Henri Dunantlaan 1, 9000 Gent
Jacques de Vroomen, Schependomlaan 46,
6542 RN Nijmegen